

HAJDÚ PÉTER

Mekkora problémát jelent, hogy az év első hónapjaiban már 93 százalékos a hiány? Lát esélyt az államcsődre?

– A költségvetés alapvető problémája, hogy akkor készítették – az „álmódozások korában” –, amikor még nem voltak ismertek azok az adatok, amelyekre építeni lehetett volna. A tényleges kiindulópont ezzel szemben a tavalyi 6,7 százalékos GDP-arányos hiány, ami annyit jelent, hogy a kiadások 13,5 százaléka mögött, azaz minden hatodik forint mögött nem volt fedezet. Akkor látjuk, mekkora problémáról van szó, ha egy háztartás szintjére egyszerűsítjük le a kérdést: minden vásárlásból hiányzik a hatodik forint. Ezért bátran mondhatjuk, hogy felelőtlen az ilyen gazdálkodás. Még akkor is, ha kilátásban vannak az uniós támogatások, ha a jegybank közvetlenül is vásárol államkötvényeket, vagyis monetáris finanszírozást kap a költségvetés. Ez még akkor is inflációgerjesztő, ha a havi adatokon egyelőre nem látszik. Ezt azért emelem ki, mert a nemzetgazdasági miniszter úr – az elemzők többségével, köztük a kormányhoz közel állókkal szemben – azt gondolja, az infláció ennyi marad. Hozzáteszem, makroökonómiából nem volt nagyon erős, mi sajnos átengedtük, így nincs jogunk panaszkodni.

– Mi hajtja, és várhatóan mekkora lesz az infláció?

– Az elemzők többsége, ahogy én is, a pénzromlás gyorsulására számít az év hátralévő részében. Ezt egyrészt a gyenge forint, másrészt az energiaárak emelkedése hajtja. Harmadrészt pedig a növekvő bérek, az erősödő fogyasztás, illetve hogy az állami beruházások miatt több szektorban – ingatlanpiac, szolgáltatások – emelkednek az árak. Ezt fejeli meg a már említett monetáris finanszírozás, bár ennek a hatása hosszabb távon lesz érezhető. De visszatérve a költségvetésre, a kilátásban lévő uniós pénzek, a gyakorlatilag korlátlan monetáris finanszírozás, illetve mert a magyar állam a nemzetközi piacon is pénzhez juthat – még ha nem is mindig érdemes – ki zárja az államcsőd veszélyét. Ugyanakkor komoly gond, hogy az államháztartás számai romlanak, ami a jövőre nézve jelent problémát, hiszen akkor is finanszírozni kell majd a büdzsét. Gondoljunk csak arra, hogy 2019–2020-ban egy évtized adósságsökkentését sikerült lenulláznia, hasonló akár az elkövetkező években is megtörténhet. Annál is inkább, mert a hivatalos számok is azt mutatják, hogy a növekedés idején sem csökken az adósság, pedig ez lenne a természetes. Vagyis amikor lehetőség nyílna rá, akkor sem csökkenti a kormány az adósságot, így kedvezőtlen nemzetközi folyamatok beindulása esetén már nem lesz hova nyúlni, és akkor felvetődhet a csőd veszélye. Történt ez annak ellenére, hogy a Magyar Nemzeti Bank (MNB) – nagyon helyesen –, idejekorán figyelmeztetett

Felelőtlen a gazdaságpolitika, de az álmódozás kora lejárt

Csaba László professzor az elszálló hiányról, lehetséges megszorításokról és a korrupcióról

Extranagy ugyan a költségvetés hiánya, egyelőre mégsem kell államcsődtől tartani. Az évek óta zajló felelőtlen gazdálkodás, az államháztartás folyamatosan romló számai a jövőben okoznak majd problémát.

A kormány felesleges, és a gazdaság számára húzóerőt nem jelentő beruházásokkal és túlduzzasztott apparátussal terheli a költségvetést. A változáshoz alapjaiban kellene megváltoztatni az iparpolitikát, hogy a verseny feltételei érvényesülhessenek. Csaba László akadémikussal, a CEU és a Corvinus közgazdászprofesszorával beszélgettünk.

FOTÓ: VÉGH LÁSZLÓ

a költségvetéssel kapcsolatos veszélyekre, ahogy azt is elmondták, a kormány felülbecsli a növekedés, és alul az infláció alakulását. Az is aggasztó, hogy már nem először lépünk túl jelentősen az uniós szabályok által elfogadhatónak tartott 3 százalékos szintet, vagyis a kormány következetesen feszíti túl a húrt, aminek a levét később ihatja meg az egész ország.

– Látja-e annak veszélyét, hogy valamiféle osztogatás indul a választás előtt, utána pedig megszorítások várhatók, vagy jelentősen megváltozott politikai helyzetben inkább megfontoltabb képet akar mutatni a kormány?

– Azt hiszem, inkább az előbbi várható. A 33 ezer milliárdos költségvetésbe akár még bele is férhetne az osztogatás (a családi pótlék emelését április 4-én leszavazta a fideszes többség a törvényalkotási bizottságban – a szerk.), ennek fedezete az állami kiadások visszavágása lehet. Így például indokolatlan a hadikiadások drasztikus növelése, hiszen nem fenyeget háború közvetlen veszélye. Főlegesen magasak a sportcélú kiadások is, és az állam saját magát is spórolhatna. Például harmadára lehetne csökkenteni a kormánybiztosok számát, de a pénzügyi tárca is negyed ekkora létszámmal működött Járai Zsigmond idején, és nem volt gyengébb a teljesítménye. De azokat a nagy állami beruházásokat is említhetném, amelyek felfüggeszthetők vagy akár el is hagyhatók, és ezzel stabilabb lehetne a költségvetés.

– A kormány érvelése szerint a hadiipar fejlesztése, illetve a nagy állami beruházások húzóerők a gazdaság számára.

– Egy fejlett gazdaságban valóban így lenne. De nézzük meg tételesen. A hadiipari beruházások akkor jelentenének húzóerőt, ha meglenne a fejlett hazai beszállítói háttér, de erről szó sincs. A beígért három nagy állami beruházás esetében sem látni gazdasági, illetve foglalkoztatási hatást. Paks II. esetében legfeljebb minimális hazai részvétellel lehet számolni, sokkal inkább az orosz és a francia beszállítók juthatnak munkához és bevételhez. A Budapest–Belgrád-vasút építésénél szintén alacsony lehet a hazai részvétel, abból a német cégek profitálhatnak. A Fudan Egyetem építése ugyan jelenthetne munkát a magyar építőipari cégeknek, de a beruházásról már egyáltalán nem

esik szó. Vagyis alapvetően hibás a beruházások szükségességével kapcsolatos kormányzati érvelés.

– A kormányinfón jelentették be, hogy 675 milliárd forint értékű beruházást halasztott el a kormány, illetve hogy a mostani gyakorlattal szemben csak novemberben nyújtják be a jövő évi költségvetést. Hogyan értékeli ezt?

– Nagyon helyes lépés, hiszen olyan messze van 2025, hogy meg-alapozott büdzsét most nem lehet készíteni. Az pedig, hogy beruházások leállítását jelentették be, egyrészt azt mutatja, hogy érzékelik a költségvetést fenyegető veszélyeket, másrészt pedig, hogy a változóban lévő politikai helyzetet érzékelve felelős kormány képét szeretnék sugallani a választóknak.

– Magyar Péter már az uniós válsztásokat követő megszorításokról érdeklődik a kormánynál. Számít-e ön bármiféle megszorításra, adóemelésre, további beruházások felfüggesztésére, illetve az új kihívó megjelenésével felvetődő politikai bizonytalanságok mi-ként hathatnak a politikai és gazdasági stabilitásra?

– A Magyar Péter-jelenség pedig egyfajta elégedetlenséget mutat. Lehet, hogy ez az elégedetlenség nem áll meg itt, és később átalakítja az erőviszonyokat, ma azonban nagyon korai lenne azt mondani, hogy ez már megtörtént. Persze lehet, hogy később más lesz a helyzet. Egyelőre azonban Magyar Péter megjelenése nem rajzolja át a politikai palettát, legfeljebb néhány uniós mandátumot elvesz az ellenzékétől, esetleg a kormánypártoktól. Egy szóval én nem gondolom, hogy a mostani ismereteink alapján újabb költségvetési átrendezésre lenne szükség, illetve hogy alapvető változások következtek be a politikai erőviszonyokban. Úgy is fogalmazhatok, hogy Kubatov Gábor helyében még nem kezdeném fogalmazni politikai végrendeletet.

– Nem lesz túl nagy kiadás a Liszt Ferenc repülőtér beharangozott megvásárlása, amely 1500 milliárd forint körüli összegbe kerülhet?

– A részletek ugyan nem ismertek, mert titoknak minősülnek, mint sok minden más ebben az országban, de hírek szerint döntő részt más – mobilszolgáltató vállalatban és bankokban lévő – állami érdekeltségek értékesítésével finanszírozza a kormány az ügyletet, így közvetlen hatása csak minimális lehet a költségvetésre. Ezzel együtt sem látom értelmét a megvásárlásának, hiába hivatkozik a kormány nemzetbiztonsági érdekekre. Hiszen a reptér megbízhatóan és nyereségesen működik, a jelenlegi tulajdonos nagyobb fejlesztésekre is hajlandó lenne. Semmiképpen nem lehet üzlet az állam számára, hogy nagyon jól és megbízhatóan jövedelmező vállalkozásokból szálljon ki a reptér megvásárlása érdekében.

– Mit érezhet az átlagember a már bejelentett, illetve a választások után a hibás gazdaságpolitika miatt várható megszorítások hatásából?

– Mindenekelőtt azt, hogy az infláció nem megy le három szá-

zalékra, hanem az év közepétől emelkedni fog, hogy – különösen a magánszektorban – a bérek nem emelkednek olyan tempóban, mint ahogy azt várják. Az állami beruházások miatt az érintett területeken tevékenykedő vállalkozások számára kevesebb megbízás jut. Azt sem szabad elfelejteni, hogy továbbra sem lesz hatékonyabb a termelés, hiszen egymillióval többen termelnek euróban kifejezve ugyanakkora értéket, mint tíz évvel ezelőtt. Vagyis túlfoglalkoztatásról beszélhetünk. Ennek oka, hogy az állam közvetlenül és közvetve támogatja a foglalkoztatást. Gondoljunk csak az országba települő külföldi vállalkozásoknak nyújtott jelentős támogatásokra.

– Néhány napja Nagy Márton gazdasági miniszter nagyívű előadást tartott arról, hogy emelni kell a magyar gazdaság versenyképességét. Nagy kérdés azonban, hogy egy olyan gazdaságban, ahol a nemzetinek nevezett tőkésosztály nyeri az állami beruházások döntő részét; ahol a kisvállalkozások félnek növekedni, mert felvásárlástól tartanak; és ahol a fejlett nyugati tőkének kétségei vannak a befektetés

biztonságáról, hiszen több esetben is megüzenték nekik, hogy nem kívánatosak; abban a gazdaságban van-e esélye a valódi versenynek?

– A jegybank 313 pontban foglalta össze a versenyképesség érdekében teendő lépéseket. Ebből a kiadványból nem a monopóliumok támogatásának és a központosításnak szükségessége olvasható ki. De a Versenyképesség Kutatóközpont szintén rendszeresen ír arról, hogy miként lehetne javítani a termelékenységét, tehát irodalom van bőven. A kisvállalatok támogatására lenne szükség a nagyvállalatokkal szemben, a tulajdonosi sokszínűség erősítésére, a külföldi vállalkozásokkal való együttműködésre. Amennyiben az új versenyképességi program szemléletváltást jelent, és azt a miniszter határozottan képviseli a kormányban, akkor hajrá. Talán reményt ad, hogy más kormánytagok is beszélnek a kutatás-fejlesztés, a kutatás és ipar kapcsolata fejlesztésének, a jó minőségű tőke bevonásának szükségességéről. A jó minőségű tőke pedig nem a mosolygórbe alján található akkumulátorgyártást jelenti, amely nagyon alacsony hasznot

hoz az országnak. Vagyis alapvetően más iparpolitikát jelent, mint amit eddig folytatott a kormány. Ha ezt komolyan gondolják, akkor ezzel teljesen szembefordulnak azzal a felfogással, amely szerint még több ágazatot kell a nemzeti tőkésosztály kezébe juttatni.

Itt az ideje végiggondolni az iparpolitika súlypontjait, a strukturapolitika alapjait, illetve hogy mi történik, ha minden így megy tovább, és mit kellene tenni, ha változást szeretnénk

– Korábban is mondtak hasonlókat. Például, hogy minden földet a kisebb gazdaságoknak, aztán a kormányközeli nagytőke felvásárolta a termőföldek minőségi részét. Azzal is kampányolt a kormány, hogy kiemelt támogatást juttat a kisvállalkozásoknak, közben az autóiipari és akkugyártók kaptak százmilliárdos állami támogatást. Van biztosíték arra, hogy most másként lesz?

R. KISS KORNÉLIA

Nem tudnak ígérni

Nehéz gazdasági helyzetben fordul rá az európai parlamenti és az önkormányzati választásokra a Fidesz: hosszú idő óta ez lesz az első olyan választás, amikor a kormány nem lenne képes a korábbiakkal összevethető anyagi juttatásokat ígérni a választópolgároknak a voksolás előtt – ugyanis nincs miből. Március végére a költségvetés elérte az egész évre tervezett hiány 92,3 százalékát, a deficit 2321,4 milliárd forint volt. Az idei költségvetést még tavasszal tervezték, akkor 2,9 százalékos hiánycéllal, ezt azonban 4,5 százalékra kellett módosítani, és még ez az érték is csak további költségvetési megszorításokkal tartható. Mindeközben a kormány már csak 2,5 százalékos gazdasági növekedéssel számol 2024-ben, pedig a költségvetést még 4 százalékos növekedéssel tervezte.

Bár Nagy Márton nemzetgazdasági miniszter szerint „az infláció összeomlott, és lent is maradt”, és márciusban valóban 3,6 százalékkal nőttek a fogyasztói árak februári 3,7 százalékos után, a Magyar Nemzeti Bank előrejelzése szerint a bankok és távközlési cégek áremelése miatt elkövetkező hónapokban ismét erősödhet pénzromlás, és újra elérheti akár az 5 százalékot is. Drágult az üzemanyag is, és a következő hónapokban az ár tovább emelkedhet, különösen azután, hogy eszkalálódik az Irán és Izrael közötti konfliktus, ami hatással lehet az olajárakra.

A gazdasági problémák mellett – és azoktól nyilván nem teljesen függetlenül – a kormánynak belpolitikai feszültségekkel is szembesülnie kell, amelyek először a kegyelmi botrányt követő tömegtüntetésben, majd Magyar Péter megjelenésében és újabb tömegrendezvényekben öltöztek testet. A kormány média és

Varga Mihály pénzügyminiszter szorult helyzetbe került. Elmarad az osztogatás?
FOTÓ: MTI/BALOGH ZOLTÁN

részben az ellenzék a felbukkanása óta osztózat alatt tartja Magyar Pétert, ám maga a kormány, úgy tűnik, nem akarja felvenni a kesztyűt. A miniszterelnök az elmúlt másfél hónapban nagyrészt külföldi látogatásokat bonyolított, és elsősorban az uniós választásról kommunikál – március 15-ei beszédét is ennek a témának szentelte –, és ezen kívül keveset szerepelt az utóbbi időben. A Kossuth rádióban is ritkábban beszél a szokásosnál, utoljára március 22-én, előtte pedig csak egy hónappal korábban volt hallható.

Gulyás Gergely Miniszterelnökséget vezető miniszter gerincműtét miatt másfél hónapot betegágyban töltött, így a távollétében egyáltalán nem tartották meg a kormányzati sajtótájékoztatókat sem. Ez persze árulkodhat arról, hogy a tájékoztatás marginális szerepet tölt be a kormányzás során, és esetleg jelezheti a káderhiányt is, amennyiben több hét alatt sem

– Biztosíték nincs, legfeljebb reménykedni lehet, hogy most másként lesz. Hajlok arra, hogy amennyiben a múlt meghatározza a jövőt, akkor továbbra is a nemzeti tőkésosztály erősítése marad a középpontban. Nem utolsó sorban azért, mert számos olyan nemzetközi egyezményt ír alá a kormány, amely nem a jó minőségű, hanem a mosolygórbe alján lévő és a környezetvédelem gyengeségeit kihasználó tőkét hoz az országba. Alapelv, amit magam, is tanítottam, hogy a jó minőségű tőke nem kér és nem ad támogatást. Ha a befektetés értelme az, hogy a magyar állam a költségek negyedét vállalja, és ezzel 3–4 évig profitot garantál, akkor helyesebb, ha nem itt valósul meg a beruházás. Azt kell mondanom, itt az ideje végiggondolni az iparpolitika súlypontjait, a strukturapolitika alapjait, illetve hogy mi történik, ha minden így megy tovább, és mit kellene tenni, ha változást szeretnénk. Világos a feladat, a gazdasági minisztérium szakértői gyorsan ki tudnának dolgozni egy előremutató programot, ha megvan a politikai akarat.

– Mi a véleménye, a pénzügy- és több más minisztériumot érinti korrupciós botrányról? Az egyedi, vagy azt mutatja, hogy minden korábbinál jobban átszótta a kormány működését a korrupció?

– Hogy Magyarország korrupciótól fertőzött ország, azt a Transparency International és más szervezetek rendszeresen mondják. Azt gondolom, hogy szakembereik nem ellenségesek sem az országgal, sem a vállalkozásokkal, azért értékelésük reálisnak mondható. A konkrét pénzügyminisztériumi vizsgálat pedig abba a sorba illeszkedik, amely minden választást megelőz. Gondoljunk csak a Völner–Schadl vagy a Hunvald-ügy kirobbanásának idejére. Vagyis a konkrét ügy jellegétől függetlenül jól látható, hogy a politikai folyamatok és az ügyészség működése között van összefüggés. Arra is fel kell hívni a figyelmet, hogy az ügyészség nem különösebben hatékony a gazdasági ügyekben, hiszen általában nincsenek a közvetlen bizonyítékként szolgáló nokiás dobozok. Ezért azt gondolom, várjuk meg a vizsgálatok végét, mit tud ebben az esetben bizonyítani az ügyészség.

terve is a választás előtt. A családi pótlék összege 16 éve nem emelkedett, így a juttatás annyit veszített a korábbi értékéből, hogy összességében még a megduplázását is kevésnek lehetett volna nevezni, de az otthonfelújítási támogatáshoz képest szélesebb kört érne el, és választópolgárok számára érzékelhető változást jelentene, főleg az alacsonyabb jövedelműek számára. Ezzel szemben a bejelentett megszorítások nem azonnal és nem közvetlenül a háztartásokban éreztetik hatásukat – bár az építőipar nyilvánvalóan megsínyle majd a törölt állami beruházások hiányát, amit a gazdaság egésze, és végül a háztartások is megéreznek majd. A kormány a családipótlék-emeléssel az ellenzék vitorlájából is kifogná a szelet, hiszen a legtöbb parlamenti ellenzéki párt évek óta követeli a változtatást. A Demokratikus Koalíció Dobrev Klára vezette árnyékkormányának programjában már jó ideje a családi pótlék megduplázása szerepel.

Az ellenzék mindenesetre nem újabb pluszjuttatásokkal, inkább újabb megszorításokkal számol a választás utáni időszakra. Varga Mihály bejelentése után Magyar Péter és a Demokratikus Koalíció is úgy nyilatkozott: a kormány szerintük nem azért halasztja el nyár elejéről ősze a jövő évi költségvetés elfogadását, mert az amerikai választások eredményétől teszi függővé a tervezést, hanem azért, mert további megszorításokra készül, és ezeket a terveket nem szeretné a voksolás előtt megszelídíteni. Számos közgazdász úgy látja: eleve kevésbé volt életszerű az elmúlt éveknek az a gyakorlata, hogy tavasszal tervezték a következő évi költségvetést, és a nehezen kiszámítható gazdasági helyzet egyszerűen visszakényszerítette a kormányt a rendeltetésszerű működéshez.

Mindezek után a kormány kisebb kockázatot láthatott abban, hogy az összeomló költségvetést és a megszorításokat helyezze az üzenete középpontjába, mint abban, ha a központi sajtótájékoztatón Magyar Péter, Rogán Antal és a Völner–Schadl-ügy dominált volna. Így Varga Mihály pénzügyminiszter személyesen jelent meg a kormányinfón, hogy költségvetési megszorítást jelentsen be: a kormány 675 milliárd forint értékű beruházást halaszt el annak érdekében, hogy sikerüljön tartani a 4,5 százalékos hiánycélt.

A bejelentés kommunikációs eszköz is lehet: a szigorú gazdálkodásról szóló bejelentések a felelős kormányzás benyomását kelthetik, és megemmelhetik a választók szemében azoknak a juttatásoknak az értékét, amelyeket a kormány végül mégis csak odaad. A „sovány vigasz” – mind az építőipar, mind a választópolgárok számára – az otthonfelújítási támogatás képében érkezett, 108 milliárd forintos keretösszeggel. Nem volt újdonság, hogy terveznek ilyen támogatási formát, a részletekből azonban kiviláglik, hogy a kormány mozgásteret csekély. Ritka eset az Orbán-kormányok támogatási politikájában, hogy jövedelem szerint differenciálnak, az otthonfelújítási támogatásnál viszont ez a helyzet: a magasabb jövedelműek kevesebb vissza nem térítendő támogatást igényelhetnek. A bejelentés nem volt akkora horderejű, ami arányos „válaszcsapásnak” tűnt volna az elmúlt hetek belpolitikai viharai után, ám az is elképzelhető, hogy a kormány kezében még maradtak kártyák. Meg nem erősített hírek szerint felmerült a családi pótlék megduplázásának